

Interruptions in Hallel and Megillah

ברכות י"ד. ושלחן ערוך סימן תכ"ב סעיפים ב' וד' וסימן תפ"ח סעיף א' וסימן תרמ"ד סעיף א' וסימן תרצ"ב סעיף ב' [עפ"י פסקי מ"ב]

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף יד עמוד א

ורב בר שבה דאקלע לקמיה דרבינא בימים שאין היחיד גומר באמצע הפרק הוא דאקלע ואיהו לא אקדים שלום לרבינא דלאו אורח ארעא, ורבינא נמי לא פסק לשאול משום דלא חשיב ליה.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ה

בכל יום ויום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אלי מ"ה אקב"ו לגמור את ההלל בין יחיד בין צבור, אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב, שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן לו מפני הספק כגון מעשר דמאי אין מברכין עליו, ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ז

אבל בראשי חדשים קריאת ההלל מנהג ואינה מצוה, ומנהג זה בצבור לפיכך קוראין בדילוג, ואין מברכין עליו שאין מברכין על המנהג ויחיד לא יקרא כלל, ואם התחיל ישלים ויקרא בדילוג כדרך שקוראין הצבור, וכן בשאר ימי הפסח קוראין בדילוג כראשי חדשים.

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ט

ימים שגומרין בהן את ההלל יש לו להפסיק בין פרק לפרק אבל באמצע הפרק לא יפסיק, וימים שקוראין בהן בדילוג אפילו באמצע הפרק פוסק.

רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה ב

כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ... ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר על פי התורה אשר יורוך אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיוורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם.

רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף ח עמוד א

ונראה מכאן לפי זה שאפי' בימים שאין גומרין בהן את ההלל שהיחיד מברך עליו מדאמר באמצע הפרק בלבד פוסק מפני היראה ומפני הכבוד ולא לשיחה אחרת משמע שאפי' היחיד מברך עליו דאם איתא שאינו מברך כיון שאינו אלא קריאה בעלמא למה לא יפסיק לכל דבר אלא שבפירוש נראה במס' שבת [בהרי"ף] שאין היחיד מברך מדאמרין התם (תענית דף כא) תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר ודאי ר"ל לא יתחיל בברכה ואם התחיל בברכה גומר בברכה וחותר בא"י מלך מהולל בתשבחות דאי בלא ברכה אמאי לא יתחיל וכי מונעין לו שלא יאמר הפסוקים אלא ודאי יחיד לא יתחיל בברכה קאמר ומאי דאמר הכא שאינו פוסק לשיחה בעלמא לא מפני שמברך עליו היחיד אלא אף על פי שלא בירך עליו כיון שהתחיל בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשיחה בטילה ...

והראיה שהביא ר"מ במז"ל מערבה אומר מורי הרב נר"ו דלא דמיין אהדי שאין כל המנהגות שוות דגבי מנהג ערבה דליכא אלא חבטא בעלמא לא מברכין אבל מנהג דהלל דאיכא שבח והודאה למקום מברכין.

Does one make a ברכה on הלל of ראש חודש?

There are only 18 days in the Jewish calendar [and 21 in the diaspora] that there is a מצוה דרבנן to say הלל. On these days, we say 'full-הלל' and with two ברכות; one before and one after. On ראש חודש, it is only a מנהג, and as such, we only say 'half-הלל'. [According to most ראשונים, the half-הלל of פסח has the same status as ראש חודש. The רמב"ן, however, learns that the institution from the start, was to read only half-הלל, and as of such, it is more stringent than ראש חודש; namely, even an individual reads it, and with a ברכה. See הלכות חנוכה (גי:זו) in מגיד משנה and רמב"ם.] There are a number of opinions in the ראשונים as to the particulars of this מנהג. Below is a summary of the שיטות:

1. The רמב"ם holds that an individual does not say הלל at all; only the ציבור say half-הלל. However, if the יחיד began, then he should complete the הלל. In terms of the ברכה, though, there is none on ראש חודש. [The גאונים are quoted in the רבינו יונה as qualifying that if he started with a ברכה, he should still complete without an after-ברכה.]
2. רש"י is quoted in מחזור ויטרי as holding that no ברכה is made on הלל. Seemingly, though, he holds that both a יחיד and the ציבור recite the half-הלל.
3. The רי"ף holds that everyone says the half-הלל. However, only the ציבור make a ברכה. If the יחיד began with a ברכה, then he also concludes with the ברכה. This opinion seems to be shared by the רבינו יונה.
4. The ר"ת and the רא"ש hold that both an individual and a congregation make a ברכה on the הלל.

In the final analysis, the מחבר writes that the מנהג in ארץ ישראל and its surrounding provinces was not to make a ברכה, even for a ציבור. However, the רמ"א reports that our מנהג is to make the ברכות even when reading ביחידות. Still though, he recommends that one try to recite it together with a ציבור, in order to cover the שיטה of the רי"ף too. If one can't do so, then at least, he should have two people respond to the הודו לדי וגוי; in this way, it is considered like a רבים. Anyway, even without the issue of the ברכה, a person should always endeavour, if at all possible, to have two people join his הלל. However, he is not obligated to go looking for them, if they are not readily available.

The פוסקים write that as such, if an individual arrives in shul when the ציבור are about to begin הלל, he should say הלל with them and then daven afterwards; that is, assuming that he will not miss the latest time for שמע and תפלה. [For הלל, one has the whole day. However, the יעבי"ץ warns that since הלל belongs to שחרית, unless one is feeling weak, in which case there is no reason to be stringent, one should not eat until after הלל.]

Moreover, even if he is in the middle of דזמרה, פסוקי דזמרה, he should interrupt in order to join them for the הלל. This presents no problem since הלל is further chapters of praise to Hashem, and as such, it is no different to the additions we make on שבת to דזמרה פסוקי דזמרה. However, he should not make the ברכות on it, since ברוך שאמר and ישתבח will suffice. [The שער הציון points out, that in this situation,

the person will have saved himself making the ברכות on הלל, meaning that he has fulfilled the opinion of those ראשונים who hold that even a ציבור does not make the ברכות on הלל.]

On days that one says full-הלל, there is also a מעלה in saying הלל with the ציבור and as such, if necessary, writes the שער הציון, he should say הלל and then daven. However, he should not interrupt פסוקי דזמרה for this purpose, since he will lose the ברכות of הלל. If he is holding between ישתבח and יוצר אור and he knows that he will not find a congregation later with which to say הלל, the דרך החיים writes that he should say הלל there and then, with the ברכות.

What about women?

Women are never obligated in the positive time-bound מצוה of הלל, even on days when the men are obligated to say full-הלל [except for ליל סדר, of course]. However, they can say the הלל and with a ברכה; even on ראש חודש, unlike the opinion of the יעב"ץ. As such, writes the מגן אברהם, since they have no חיוב, a woman cannot be מוציא a man; rather, he would have to repeat every word after her. Moreover, חז"ל have warned that a man who does this, will receive a curse.

The ביאור הלכה clarifies that this would only apply to days when the recitation of הלל is absolutely obligatory. On ראש חודש, however, since even for a man, it is only מנהג, a woman who is 'accustomed' to normally recite הלל [i.e. this is not just a once-off], she would strictly-speaking be able to be מוציא the man.

On a general note, many hold that one cannot be מוציא someone-else in הלל, as long as he is capable of reciting it himself. Even then, the one who is listening must answer הללוקה at the conclusion of each paragraph unless he is not able to even do this. [The ביאור הלכה is a little bewildered as to how a person can be so illiterate that even this one word, he can't say.] Some say that if the one reading has not yet been יוצא himself, then the one listening does not need to respond at all.

What ברכה do we make on הלל?

Some say that on days that we complete הלל, one says 'לגמור את ההלל'. However, the מנהג follows the מהר"ם מרוטנבורג who was concerned that one may omit a word by mistake and thus not do as he has declared in the ברכה, making it a ברכה לבטלה. Therefore, we always say 'לקרות'. If one says 'לגמור', he is fine, especially as the רא"ש clearly was not concerned, since, he writes, 'לגמור' does not actually exclude a half-הלל; it simply means to read. In fact, in places where the מנהג is to say לגמור, the פרי מגדים says that they should maintain their practice.

The שער הציון warns, though, that in practice, even if one says לקרות, he must still be careful not to miss out or mispronounce a single word that alters the meaning. If one did, writes the משנה ברורה, he must return to the spot of omission and continue from there.

What is considered the beginning of paragraphs in הלל?

1. הללוקה הללו עבדי ד' וגוי.
2. בצאת ישראל ממצרים וגוי.
3. לא לנו וגוי.
4. אהבתי כי ישמע ד' וגוי.
5. הללו את ד' כל גוים וגוי.
6. הודו לד' כי טוב וגוי. The רד"ק holds that this final paragraph starts earlier; from מן המצר וגוי.

Can one make an interruption in the recitation of הלל?

On days that we recite full-הלל, it has the same laws as קריאת שמע; namely, with regard to between paragraphs between and in the middle of paragraphs. [Refer to 'Interruptions in Shema'. This is the opinion of the רא"ש, as opposed to that of the רבינו יונה, who writes that in the middle of a paragraph, one can't interrupt at all, even for one who he fears.] The ח"י אדם writes that if one receives a לולב only in the middle of הלל, he may take it and make the ברכה, between paragraphs.

On days that we say half-הלל, the middle of a paragraph has the same status as between paragraphs. For example, one can return greetings to anyone. However, one cannot just interrupt for anything. [This is in accordance with the רא"ש and most ראשונים, as opposed to the רמב"ם, as understood by the מגיד משנה. The רבינו יונה would seem to take a more stringent stance; namely, it has exactly the same דינים as קריאת שמע.]

Can one speak during קריאת המגילה?

Of one spoke between the ברכה and the start of the מגילה, whether the one reading or the one listening, he must make the ברכה again. Once the reading has got under way, generally, לכתחילה one should not interrupt, even for דברי תורה. If one did, and as a result missed a word, he has not been יוצא. If he did not miss any words, then בדיעבד, he is fine. In fact, 'בין הפרקים', it has the דין of קריאת שמע and one could greet someone he must accord honour, even לכתחילה. [Whereas the שלטי שטרן is unsure as to where is considered בין הפרקים, the מחצית השקל cites the לחם חמודות that one can follow the פרשיות in the מגילה, even though they are סתומות. Harav Shlomo Kluger זצוק"ל writes that it is before איש יהודי and before בלילה ההוא.]

Between the end of the reading and the ברכה that follows, one should not speak. If one did, according to the בעל העיטור, since the ברכה is not intrinsically connected to the מגילה, one could still make the ברכת השבח. However, according to the טור, this is not so clear, writes the שער הציון.